

فهرست

سرخن

آسیب‌شناسی مقاله‌نویسی، چاپ، تجدید چاپ، نشر و توزیع کتاب (۲۵)..... ۳-۴

جستار

حکم آستانه شیخ ابواسحاق کازرونی (۸۲۶ق) / عمادالدین شیخ‌الحکامی ۵-۹

کریم خراسان کیست؟ / سید علی میرافضلی ۱۰-۱۱

زندگی‌نامه منظوم عبدالقادر مراغی به قلم خودش؛ معرفی یک سند، همراه با یادداشتی مقدماتی /

علی فردوسی ۱۲-۱۷

گزارش برگدال از کشف و استرداد نسخه‌های خطی مسروقه کتابخانه سلطنتی / محمدصادق

میرزا ابوالقاسمی ۱۸-۲۲

کهن‌ترین نمونه‌های شناخته‌شده کاغذ ابری / علی صفری آق‌قلعه ۲۳-۳۶

حذف حرف عطف و یکی از ساخت‌های نامأنوس دستوری در شعر کهن / مسعود راستی‌پور ۳۷-۴۱

شاهنامه فردوسی در بافت عصر غزنوی / آ. سی. اس. بیگاک؛ ترجمه: حمیدرضا حکیمی ۴۲-۵۶

فارسی یهودی کهن در میانه فارسی میانه و فارسی دری کهن؛ بازآزمایی یک فرضیه مشهور / لودویگ پاول؛

ترجمه: ستایش دشتی ۵۷-۶۳

کاتب نسبت خرقه شاه‌نعمت‌الله ولی در المشیخه‌خاندان حثوثی یزدی / محمدرضا ابوبی مهریزی ۶۴-۶۸

برگی از تاریخ (۲)؛ معرفی نامه‌ای از حسنعلی خان گروسی (امیرنظام) / محمدجواد جدی ۶۹-۷۱

پرده ماده یا پرده یاده؟ / یاسر دالوند ۷۲-۷۳

ثبت کتیبه‌های حکومتی فرهادمیرزا معتمدالدوله در ولایت کردستان / جواد ددهجانی ۷۴-۷۹

تیتی و میتی / ایمان منسوب بصری، حسن زیاری ۸۰

چهارپاره / علی صفری آق‌قلعه ۸۱-۹۴

طاق گزا؛ جای‌نامی در خسرو و شیرین نظامی / علی کریم‌زاده ۹۵-۹۶

نقد و بررسی

بررسی انتقادی تصحیح کفایة الطب حبیبش تغلیسی / عرفان‌جوینة بهروز ۹۷-۱۱۷

چند انتقاد واجب از فصل دوم کتاب رده‌شناسی زبان‌های ایرانی / سیداحمدرضا قائم‌مقامی ۱۱۸-۱۲۲

باز چاپ پرتوستان یا مصداقی برای خورشید به گل اندودن / محمدابراهیم ایرج‌پور ۱۲۳-۱۳۳

نگاهی دوباره به تصحیح خلاصه‌الاشعار و زیده‌الافکار (بخش شیراز و نواحی آن) / مرتضی موسوی ۱۳۴-۱۴۱

ملاحظات در فهرس جدید کتابخانه ملی ایران / مصطفی درابنی ۱۴۲-۱۵۳

توضیحاتی درباره دیوان منوچهری به تصحیح سعید شیری و بازنگری در تصحیح برخی ابیات

منوچهری / راهبه آبدان ۱۵۴-۱۶۶

چاپی نه در خور متن از متنی نه در خور چاپ! / علی شاپوران ۱۶۷-۱۷۴

از کشفیات در اشعار کسایی تا سرقات از یافته‌های ریاحی! / محسن شریفی ضحی ۱۷۵-۱۸۰

تکمله‌ای بر مقاله «کهن‌ترین مکتوب تاریخ‌دار فارسی» / سلمان ساکت ۱۸۱-۱۸۲

تصحیح و بازخوانی عباراتی از جواهرنامه نظامی / اکبر حیدریان ۱۸۳-۱۸۶

فهرست نسخ خطی فارسی کتابخانه و مرکز اطلاعات آکادمی علوم مجارستان / مزده محمدی ۱۸۷-۱۹۰

پژوهش‌هایی در باب تحقیق

ریشه‌شناسی چه می‌کند؟ (۳) / سیداحمدرضا قائم‌مقامی ۱۹۱-۱۹۸

ایران در متون و منابع عثمانی (۱۷)

زندگی و آثار خورشیدپاشا / نصرالله صالحی ۱۹۹-۲۰۱

درباره نوشته‌های شمشین

درباره «ولادت خواجه به روایت خواجه» / لیلی وهرام ۲۰۲-۲۰۷

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
مجلس علمیه عالی قم
مؤسسه تخصصی مطالعات و تحقیقات
مطالعات و تحقیقات

۷۸ - ۷۹

فصلنامه تخصصی اطلاع‌رسانی در حوزه نقد و
تصحیح متون، نسخه‌شناسی و ایران‌شناسی
دوره سوم، سال دوم، شماره یکم و دوم
بهار - تابستان ۱۳۹۶ [انتشار: زمستان ۱۳۹۷]

صاحب امتیاز:

مرکز پژوهشی میراث مکتوب

مدیر مسئول و سردبیر: اکبر ایرانی

معاون سردبیر: مسعود راستی‌پور

مدیر داخلی: یونس تسلیمی پاک

طراح جلد: محمود خانی

چاپ

نقره‌آبی

نشانی مجله:

تهران، خیابان انقلاب اسلامی، بین خیابان دانشگاه و
ابوریحان، ساختمان فروردین، شماره ۱۱۸۲، طبقه دوم.

شناسه پستی: ۱۳۱۵۶۹۳۵۱۹

تلفن: ۶۶۴۹۰۶۱۲

دورنگار: ۶۶۴۰۶۲۵۸

www.mirasmaktoob.ir
gozresh@mirasmaktoob.ir

بها: ۱۵۰،۰۰۰ ریال

روی جلد: انجامه دستنویسی از ترجیع‌بند جامی (نسخه
W651 موزه هنری والترز، نستعلیق ممتاز محمدزمان تبریزی،
مورخ ۹۹۸ هجری)

تصویر خط بسمله

از نسخه کتابخانه John Rylands

گزارش برگدال از کشف و استرداد نسخه‌های خطی مسروقه کتابخانه سلطنتی

محمدصادق میرزا ابوالقاسمی

استادیار دانشکده هنر و معماری دانشگاه شیراز
abolqasemi.s@gmail.com

از دست‌به‌دست شدن به در اوهانیان ارمنی (تبعه عثمانی) رسیده بود و اتفاقاً منجر به کشف تعدادی کتاب خطی دیگر در خانه لسان‌الدوله گشت؛ و دیگری استیفای نسخه نفیس و مصور تاریخ اکبرشاه که لسان‌الدوله آن را در ازای مبلغی ابتدا نزد لئون گورگیان و بعد در گرو میرزا یعقوب تاجر یهودی گذاشته بود. برگدال در این نامه مدعی است که تمام نسخه‌ها و اشیاء مکشوفه از لسان‌الدوله را تحویل موسی خان مرآت‌الممالک داده است. در این خصوص اسناد و مدارک دیگری نیز وجود دارد که می‌تواند مؤید و مکمل گزارش برگدال در این نامه تلقی شود.^۲ این شواهد نشان می‌دهد که لسان‌الدوله به‌رغم استنطاق و تفتیش و محاکمه هنوز مقادیر زیادی از اشیاء و نسخه‌های خطی کتابخانه سلطنتی را در اختیار داشته و در صدد فروش آنها بوده است.

نامه مذکور در پرونده شماره ۴۰۴۹-۲۹۳ آرشیو اسناد کتابخانه ملی موجود و متن آن به شرح زیر است. این نامه بر روی پنج صفحه کاغذ با آرم «وزارت داخله، اداره تشکیلات نظمیه ایران» نوشته شده است و در انتها با مهر اسم بیضی شکل برگدال ختم گردیده است.

مورخه ۴ مارس ۱۹۱۵ مطابق ۱۳ حوت ۱۳۳۳

مقام منبع حضرت مستطاب اقدس اشرف امین اسعد والا شاهزاده عین‌الدوله و وزیر داخله - دامت شوکت

با نهایت احترام خاطر محترم را مستحضر می‌دارد قریب یک ماه است که این جانب مشغول مذاکرات با وزارت امور خارجه اعلی حضرت شاهنشاه ایران برای تجدید کترات و مرخصی سه‌ماهه برای رفتن به مملکت خود بوده‌ام. این خبر در یکی از روزنامه‌های محلی اشاعت یافته و معلوم گردید که به‌زودی این جانب از مملکت ایران خارج خواهم شد. روزنامه رعد در نمره ۷۳ مورخه ۲۰ فوریه ۱۹۱۵ این خبر را به این قسم نشان می‌دهد:

مرخصی

به قرار اطلاعی که به اداره رسیده است مسیو برگدال رئیس

۲. نک. قاضیها، فاطمه (۱۳۹۰). اسنادی از تراج کتابخانه سلطنتی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، ص ۱۶۳-۱۷۷، ۱۸۹-۱۹۱.

۱. روزنامه نوبهار، ش ۲۰، هفتم اسفند ۱۳۳۳ق.

چند روز بعد که رضاخان برای دوختن لباس حبیب‌الله خان به کمیساریا آمده بود آنچه را که از دوست خود شنیده بود برای کمیسر نقل نموده راپرت این مسئله به اداره تأمینات رسید.

با بودن چنین شهودی، میرزا جوادخان، رئیس شعبه ۷ تأمینات، مأمور تعقیب مسئله گردید. کتابفروش استنطاق شده و اقرار به آنچه که عبدالحسین خان گفته بود نمود. به این ترتیب شیخ مجدالدین دو صورت کار چین را به ۶۰ تومان خریده و به شخصی موسوم به در اوهانیان، که در سفارت کبری عثمانی است، به مبلغ ۲۵۰ تومان فروخته است. فوراً دو صفحه نقاشی در اداره تأمینات ضبط و شخص کتابفروش ۲۵۰ تومان را به در اوهانیان پرداخت.

روز بعد والی خان آژان تأمینات تصاویر ضبط شده را به بازار برده که به چند نفر اشخاص بصیر نشان بدهد، چون هنوز یقین حاصل نشده بود که صورت‌ها اصل باشند. والی خان برای خریدن بعضی اشیاء داخل دواخانه ارگ شده صفحه‌ها را روی میز دواساز گذارده بود.^{۱۲} در این موقع شخص مستی که بعدها معلوم شد که خود لسان‌الدوله پیشخدمت شاهی و سابقاً کتابدار شاه بوده است، داخل دواخانه گردید و بعد از نظری که به صفحه‌های نقاشی انداخت از والی خان سؤال نمود که طالب عتیقه‌جات هستید یا خیر و شغل شما عتیقه‌چی‌گری است یا خیر. والی خان خود را عتیقه‌خر معرفی کرده و لسان‌الدوله آدرس خود را داده خواهش نمود که یک روزی به منزل او برود چون از قرار گفته خود مقدار زیادی کتاب‌های خطی و صفحه‌های نقاشی داشت مایل بود به او نشان بدهد.

والی خان راپرت مآوقع را به اداره داده کاسپارو مفتش تأمینات و یک نفر ارمنی دیگر مأمور شدند که با او در کشف این امر مشارکت نمایند. بعد از ورود مفتشین لسان‌الدوله یک مقدار زیادی کتاب‌های خطی به آنها نشان داد و یک مقدار آن را ایشان سوا کردند، ولی لسان‌الدوله برای آنها قیمت گزافی مطالبه می‌نمود. چون والی خان پول همراه نداشت به این بهانه کاسپارو را در ظاهر برای آوردن پول و در باطن برای مطلع نمودن اداره تأمینات و خواستن کمک به اداره فرستاد. هیچ شک باقی نمانده بود که اشیاء قیمتی متعلق به دولت است. اداره تأمینات حسین خان و رضاقلی خان و میرزا علی خان و غلام‌علی خان آژان‌های تأمینات را به خانه لسان‌الدوله فرستاده که اشیاء متعلق

اداره تأمینات نظمی که تا به حال خدمات شایان نموده است از دولت اجازه مرخصی موقتی حاصل نموده و به سوئد حرکت خواهد نمود.

بنابراین در موقعی که روزنامه دیگری در تحت عنوان اطلاعات مقاله کوچک ذیل را که به اطلاع عموم می‌رساند خبر مسافرت اینجانب منتشر بوده است. نوبهار نمرة ۲۰ مورخه ۲۶ فوریه ۱۹۱۵ در اداره نظمی

در نظمی

یک جلد کتاب شاهنامه خطی که جزو مسروقات لسان‌الدوله بیرون آمده و تقریباً صد هزار تومان در ایران قیمت داشته با دو قطعه اسباب قیمتی دیگر از قراری که می‌شنویم نزد یک نفری است که در صدد مسافرت و بلع آن برآمده. صحت و سقم این مسئله را هرچه زودتر از اداره نظمی می‌خواهیم.^۱

چون در خصوص سرقت لسان‌الدوله تفتیشات لازمه را این جانب نموده و غیر از بنده تشکیل‌کننده دیگری نیست که به مرخصی برود، به خوبی واضح است که مقصود مقاله فوق‌الذکر شخص بنده بوده است. با این دلایل جسارت ورزیده خاطر محترم حضرت اقدس اشرف را در کم و کیف مسئله مستحضر می‌دارد:

در هفدهم ماه ژون ۱۹۱۴ راپرت ذیل را اینجانب برای رئیس کل تشکیلات ارسال نمودم:

پلیس تأمینات، طهران، نمرة ۸۶

راپرت

آقای رئیس کل تشکیلات

در تاریخ اول برج ثور سال جاری میرزا عبدالحسین نام که اغلب در مغازه شخص کتابفروشی در خیابان ناصریه رفت و آمد داشته ملاحظه می‌کند که شخصی موسوم به شیخ مجدالدین دو صفحه نقاشی قدیمی کار چین خریداری نموده و این دو صفحه به علامت و به نام اعلی حضرت ناصرالدین شاه مرحوم مزین بوده است و به علاوه معلوم بوده که همه کس نمی‌تواند چنین چیزی را داشته باشد. البته از یک کلکسیون قیمتی بیرون آورده‌اند. این شخص به یک نفر خیاط موسوم به رضاخان، که دکانش متصل به کتابخانه بود، تفصیل را گفته و

۱. هر دو اطلاعیه از روزنامه بریده و عیناً روی صفحه اول نامه چسبانده شده است.

به دولت را توقیف نمایند.

آژان‌ها در آنجا ورود نموده و علت اصلی ورود خود را به لسان‌الدوله اعلام نمودند. دور تمام عمارات خانه تفتیشات لازمه نموده تمام اشیایی که به نظر آنها مظنون می‌آمد در یک جا جمع نمودند. مابین کتاب‌ها یک جلد کتاب قطوری، که به واسطه صورت‌های نقاشی خیلی قیمتی بود، موجود بود. لسان‌الدوله از آژان‌ها خواش نمود که این کتاب را ندیده فرض نموده و دو یست تومان برای غمض عین به آنها وعده داد، ولی آژان‌ها شدیداً این تقاضا را رد نمودند و کتاب‌ها را توقیف. کتاب‌ها را در چهار صندوق جای داده و در اداره تأمینات توقیف کردند و سه نفر عتیقه‌چی که از اشخاص بصیر بودند برای تعیین قیمت آنها حاضر نموده و قیمت آن را به مبلغ ۶۴۵۵ تومان تخمین زدند. در تاریخ ۲۴ برج ثور کلیه اشیاء توقیفی از روی صورت مشروحه به نماینده وزارت دربار به آقای مرآت‌الممالک به موجب قبض رسید تحویل گردید. برای ترغیب والی‌خان، آژان تأمینات، از خدماتی که در کشف این مسئله روی داده است خواهشمندم که به ایشان یک انعامی مرحمت فرمایید.

امضاء: برگدال^۱، رئیس پلیس تأمینات

پلیس تأمینات، طهران، نمرة ۸۵

راپرت

آقای رئیس کل تشکیلات

چون خبر انکشاف کتاب‌های دولتی را که اداره تأمینات توقیف نموده است در شهر شایع شده است، چندین فقره راپرت راجع به این مسئله به اداره تأمینات رسیده که از آن جمله راپرت ذیل است:

لسان‌الدوله کتابدار سابق به توسط میرزا ابراهیم دندان‌ساز یک جلد کتاب خطی قدیمی را به مبلغ ۱۵۰۰ تومان در نزد شخص ارمنی ل گورگیان گرو گذاشته است. برای تحقیق از صدق و کذب مطلب میرزا ابراهیم فوق‌الذکر را در اداره تأمینات حاضر نموده در جواب استنطاقات مطالب ذیل را نقل می‌نماید: تقریباً در هفت ماه قبل (ذی‌قعدة) لسان‌الدوله نزد ایشان رفته

۱. اصل: برگدال.

و یک جلد کتاب خطی، که دوازده مجلس نقاشی قدیم داشت، نشان داده می‌خواست است که کتاب را ۶۰۰۰ تومان بفروشد. میرزا ابراهیم چون در آن وقت پول نداشت از خریداری آن معذور بود، ولی لسان‌الدوله خیلی محتاج به پول بود. از میرزا ابراهیم^۳ خواهش کرد که کتاب را نزد شخص عتیقه‌فروشی به مبلغ ۱۵۰۰ تومان گرو بگذارد. میرزا ابراهیم تقاضای ایشان را قبول نموده و شخص عتیقه‌چی را حاضر نموده و مبلغ هزار و پانصد تومان در مقابل کتاب به ایشان پرداخت. چهار ماه بعد از پرداخت وجه گورگیان مذکور، که محتاج به پول خود شده بود، از میرزا ابراهیم مطالبه استرداد پول را نموده و به دادن کتاب حاضر شد. میرزا ابراهیم لسان‌الدوله را از مسئله مسبوق نموده، ولی برای لسان‌الدوله غیرممکن بود که بتواند کتاب را از رهن درآورده و مبلغ مزبور را مسترد دارد. مجدداً قرار گذاردند که کتاب را نزد شخص ثالثی (تاجر عتیقه‌فروش) گرو بگذارند. کتاب را برده نزدیک یک نفر تاجر یهودی موسوم به میرزا یعقوب به مبلغ ۱۶۲۰ تومان گرو گذاردند که این مبلغ از بابت اصل و فرع چهارماهه به گورگیان پرداخته شد.

ل گورگیان را هم در اداره تأمینات استنطاق نموده او هم همان اظهارات دندان‌ساز را نمود. به این قسم اظهار داشت که کتاب را به مبلغ ۱۵۰۰ تومان گرو گرفته و مقصود او این بوده است که بعدها کتاب را بخرد، ولی چون احتیاج به پول پیدا کرده بود لسان‌الدوله را مجبور به استرداد وجه کرد و به توسط میرزا ابراهیم این مسئله را فیصل داده، میرزا یعقوب اصل و فرع پول را به او پرداخته و کتاب را گرو گرفت. میرزا یعقوب مذکور که یکی از تجار این شهر [است و] دور خیابان قوام‌السلطنه منزل دارد به اداره تأمینات برای دادن استنطاق حاضر گردید و ثبوت رسانید که دو ماه قبل میرزا ابراهیم به او پیشنهاد دادن مبلغ ۱۶۲۰ تومان به ل گورگیان را نمود که یک جلد کتاب خطی قدیمی را گرو بگیرد، ولی ضمناً او را مطلع نموده است که کتاب متعلق به لسان‌الدوله است. گرچه او در این معامله به خوبی مستحضر بوده است، ولی ابداً به خیال او خطور نمی‌کرد که کتاب را لسان‌الدوله سرقت نموده باشد.

در تاریخ ۳۰ برج ثور سال جاری، ادیب حضور، کمیسر تأمینات، مأمور گردید که کتاب را توقیف نموده و به مخزن اداره تأمینات بسپارد. در تاریخ ۲۵ جوزا لسان‌الدوله برای دادن

همان روز رسیدی به امضای رئیس پلیس از این قرار دریافت نمود: در تاریخ ۸ نوامبر به توسط مراسله ذیل مدعی العموم وزارت عدلیه را از ارسال کتب از اداره تأمینات به اداره تشکیلات مطلع نمودم.

پلیس تأمینات، طهران، مورخه ۸ نوامبر ۱۹۱۵
نمره ۲۶۶۸

آقای مدعی العموم ... دام اقباله

در تعقیب دوسیه لسان الدوله که به آن اداره محترم ارسال شده است راجع به کتاب مصوری که مشارالیه نزد میرزا یعقوب به مبلغ ۱۵۰۰ تومان گرو گذاشته و اداره تأمینات توقیف نموده بود، خاطر محترم را مستحضر می‌دارد که در سیزدهم شهر جاری کتاب مذکور از مخزن اداره تأمینات خارج شده و به ریاست کل تشکیلات ارسال گردیده. متمنی است این مطلب در دوسیه یادداشت شود.

رئیس پلیس تأمینات برگدال

در تاریخ ۱۳ مه ۱۹۱۴ کتاب‌های توقیفی لسان الدوله (رپرت نمره ۸۵ ملاحظه شود) به توسط من و چند نفر آژان تأمینات به هیئت محترم وزرا حمل گردید و برحسب تصمیم هیئت وزرا کتاب‌های مزبور به موجب یک ورقه رسید مشروحو تحویل مرآت الممالک، رئیس بیوتات سلطنتی، گردید. این معامله در حضور تشکیل‌کننده پلیس، مسیو شوبرگ، و غفاری کمیسر تأمینات و جوادخان رئیس شعبه ۷ و رضاقلی خان و والی خان، آژان‌های تأمینات، واقع گردید. صورت کتاب‌های خطی مستردشده و همچنین ترجمه رسید کتاب خطی که نزد میرزا یعقوب گرو بوده به تاریخ ۱۳ ژانویه در دفتر محاسبات ضبط بوده است، لفاً ایفاد می‌دارد:

وزارت مالیه، مورخه ۲۲ جدی ۱۳۳۳

نمره ۲۰۲۵

اداره جلیله نظمیه

... یک جلد کتاب تاریخ اکبرشاه هندی به شرح و توصیف ذیل: کتاب تاریخ اکبرشاه هندی به قطع رحلی خط نستعلیق که مقداری از اوایل کتاب خط بسیار خوب و روی صفحات

بعضی توضیحات استنطاق شد و تصدیق آنچه را که ذکر شده است نمود، ولی مدعی است که چندسال است که کتاب متعلق به اوست و از پدر مرحوم خود میرزا اسماعیل به او میراث رسیده. در همان روز کتاب را به ایشان نشان داده اظهار داشت مثل همان روزی که به میرزا ابراهیم داده بدون عیب است. ل گورگیان و میرزا یعقوب و میرزا ابراهیم کتاب را امتحان کرده به همین قسم بیان نمودند و این سه شخص، که عتیقه‌چی و اشخاص بصیر در این کار هستند، قیمت کتاب را به ۳۰۰۰ تومان تخمین زده‌اند، ولی چنین معلوم می‌شود که صورت‌های آن از ۶۰۰۰ تومان بیشتر قیمت داشته باشد. میرزا یعقوب که کتاب در نزد او بوده و اداره تأمینات آن را توقیف نموده است مدعی است که در تحت حمایت دولت بهیئه روس است و می‌گوید یا کتاب و یا پولی که پرداخته است به او مسترد شود. کتاب فوق‌الذکر عجلتاً در مخزن پلیس تأمینات است. امضا: برگدال، رئیس پلیس تأمینات

پلیس تأمینات، طهران، تاریخ ۳ نوامبر ۱۹۱۴

نمره ۲۶۴۳

آقای رئیس تشکیلات

در هفدهم ماه ژون سال جاری در تحت نمره ۸۵ رپرتی راجع به کتاب مصور به شش صفحه نقاشی که به توسط لسان الدوله از دولت سرقت شده بود و در ازای مبلغ ۱۵۰۰ تومان در نزد یک عتیقه‌چی گرو گذاشته شده بود ارسال داشتم و در انتظار تصمیم شما کتاب فوق‌الذکر در اداره تأمینات توقیف است، ولی چون^{۱۴} تا به حال حکمی در خصوص این مسئله به من نرسیده است جسارت نموده و رپرت خود را تکرار می‌نمایم. این نقاشی‌ها خیلی قیمتی است و اگر باز هم مدتی در مخزن ما بماند بیم آن می‌رود که به کلی خراب شود. به این جهت به توسط انباردار خود نقاشی‌های مذکور را خدمت شما فرستاده و ضمناً میرزا یعقوب که کتاب در نزد او بوده و از طول کشیدن و تعویق این کار شکایت دارد خدمت شما می‌فرستم. احترامات عالیّه خود را تقدیم می‌دارد.

برگردال رئیس پلیس تأمینات

جعفرقلی خان انباردار اداره تأمینات، که حامل کتاب بود، در

زرافشان است که بین اوراق مزبوره هم ۲۴ ورق نونویس دارد و بقیه نیز خط نستعلیق است که در سنه ۱۲۳۸ روی کاغذ حنایی ضخیم^{۱۵} تحریر شده و در وسط اوراق کتاب ۱۲ مجلس نقاشی تصویرات آب‌ورنگی سپید کار چین عمل استادان هندی دارد و نیز در اواسط کتاب یک سرلوحه مختصری مذهب لاجوردی است و در اول کتاب مقداری کسر و افتاده است که ظاهراً بیش از ۳ صفحه کسر نشده و نیز حاشیه پایین یک صفحه را در ذیل و سمت یمین مقرض کرده‌اند که موجود نبود. بدون جلد و عطف، و به‌طور اجمال با حضور نماینده نظمیۀ مرور و ملاحظه شد که مقداری از اوراق و صفحات کتاب نیز کسر و پاورقی‌ها نیز غیر مطابق است، و اوراق موجوده شمرده شد. من حیث المجموع خط و تصویرات ۳۳۲ ورق است که از جمله کتب مسروقه در کتابخانه دولتی است به‌توسط آقای حسین خان استوار فرستاده آن اداره جلیله تسلیم این اداره شد. حسب الامر هیئت محترم دولت این اداره کتاب مذکور را به نمره ۱۱۶۱۱ تحویل و جمع کتابخانه دولتی نموده سند دریافت داشت و برای مزید استحضار آن اداره محترم زحمت داده می‌شود که برای کسورات اوراق اول و اواسط کتاب مطابق دفاتری که در این اداره موجود [بود] با حضور نماینده نظمیۀ ملاحظه و تطبیق شد. این کتاب سابقاً ۲۶ صفحه داشت و حالا بیش از ۱۲ مجلس تصویر موجود نیست. بقیه ۱۴ مجلس تصویر و سرلوحه و اوراق کتاب باقی و ملزومی لسان‌الدوله است که باید کسور این کتاب را به ضمیمه کلیه باقی کتابخانه تحویل نماید. بر حسب تقاضای آقای حسین خان، فرستاده نظمیۀ، نوشته می‌شود که کتاب مزبور را وقتی آقای حسین خان به معیت یعقوب کلیمی به این اداره آورده در میان پارچه سفیدی بسته و سر بسته به مهر یعقوب مزبور مهور بود. در موقع تسلیم کردن کتاب یعقوب صحت مهر خودش را تصدیق کرده آقای حسین خان سر بسته را گشوده و به شرح فوق تحویل این اداره نمود.

موسی مرآت الممالک

اخباری که در روزنامه‌های محلی نوشته شده، فرضاً که اسم من را ننوشته باشند، بر ضد من انتشار داده شده است. بر حسب خواهش من روز اول مارس ۱۹۱۵ مسیو وستداهل،

رئیس کل تشکیلات، در دفتر خود آقای ملک‌الشورا، مدیر روزنامه نوبهار، را حاضر نموده و در حضور معاون خود آقای مشیر همایون و عبدالله‌خان و [حسین خان] استوار، معاونین پلیس تأمینات، و پلیس اونیفرمه ایشان را استنطاق نمودند. ملک‌الشورا توضیحات ذیل را بیان نمودند:

چند نفر نزد ایشان رفته و به ایشان اطلاع دادند یک کتاب توقیفی لسان‌الدوله که صد هزار تومان قیمت دارد در صندوق اداره نظمیۀ توقیف شده. شخصی که مأمور این کتاب است در شرف مسافرت [است] و می‌خواهد آن را با خود ببرد. اما در خصوص دو شیء قیمتی دیگر هنوز اطلاعات صحیحی به او نداده‌اند. از مدیر مذکور سؤال شد چرا قبل از انتشار در روزنامه مسئله را خاطر نشان مقامات معینۀ، مثلاً وزارت داخله، ننمودند و به چه دلیل قبل از هیچ‌گونه توضیح و بدون اینکه دانسته باشید آیا حقیقتاً این اشیاء در نظمیۀ است یا خیر عقیده ایشان این بوده که من باید اشیاء را با خود ببرم؟ جواب‌هایی که ایشان در مقابل سؤالات داده‌اند تماماً غیرمکفی بوده است و بالاخره آقای مدیر خیلی افسوس داشتند که چنین سهوی واقع شده و علاوه اشخاصی که این خبر را به او داده‌اند اخیراً او را از استرداد کتاب مزبور به دولت مطلع نموده‌اند. چون این جانب مجبور بود که از مقاله مذکوره دفاع نموده و جبران این مسئله را مطالبه نمایم. من از رئیس کل تشکیلات نظمیۀ درخواست نمودم که موقوف را به حضور حضرت اقدس وزیر داخله تقدیم نموده و از ایشان تمنی نمودم که دنباله کار را قطع نمایند تا اینکه جبران این عمل را به طوری که رضایت مرا فراهم نماید به عمل بیاورند و این مسئله در تمام روزنامه‌های محلی اشاعت بیابد.

[مهر]: P.B

برگدال

گزارش